Број 212 У Новом Саду, у уторак 28 септембра (11. октобра) 1910. Година XLV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једарет.

Цена је за Угарску: кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте ових ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чанића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Попис народа и Срба.

Министар трговине Хијероними издао је наредбу, да се на основу VIII. зак. чланка од ове године обави бројање народа од 1—10. јануара 1911. године по стању до 12 часова ноћу на дан 31. децембра 1910. године. — Наредба се састоји из 64 §. са врло опширним упутством како за пописавање тако и за само грађанство. Већ су постављени и пописивачи већином народни учитељи, — где нема довољно учитеља, тамо ће попис обавити и други општински званичници.

Пошто је овај попис од велике важности за све, а нарочито за нас Србе, то хоћу неколико речи да проговорим о њему.

Овим пописом хоће држава да зна, не само бројно и народносно, већ и привредно, културно стање својих грађана. На основу овог пописа хоће државна влада да створи нов изборни закон — тако бар обећава.

Попис ће се обавити на шест разних тисканица, од којих су најважније: пописни лист за сваку душу и попис домова. Пописни лист се састоји из 27 главних и доста споредних питања. Најглавнија питања су: матерњи језик и вера; занимање, имовно стање, степен образовања; а за изборну реформу: број мушких од 24 године горе, да ли је био досад бирач и колико плаћа непосредне државне порезе. — Из овог пописа знаћемо: колико нас има, где смо за последњих 10 година бројно напредовали или опали, колико имамо самосталних ратара, колико закупника, наполичара, надничара и бескућника; колико имамо самосталних трговаца, занатлија и помоћника; колико имамо Срба чиновника и остале интелигенције. — Знаћемо шта поседује наш народ у земљи и кућама, колико земље држи у закуп или ради наполе. Овде се има урачунати и она земља и куће, које дотични поседују и изван општине, у којој поседници стално живе — По пољопривредној статистици од 1895. године били смо ми Срби после Немаца на другом месту. Држимо, да смо за ових 15 година корачнули у напред.

Још ћемо знати и културно стање нашег народа, број писмених, степен свршених наука. Имаћемо опширније податке у погледу броја бирача наших и т. д.

Најосетљивије је питање за нас матерњи језик. Наиме наредба каже, да се не мора казати онај језик, с којим се ко родио, већ се за матерњи језик може казати и онај, којим се данас најрадије служи. — Овим се широм отварају врата шовинизму и штреберству, а за нас Србе нарочито у источном Банату и румунизирању. По несрећи, тамо у многим општинама народ наш се радо служи румунским језиком, и на тај начин биће уписан у Румуне, што ће пак дати повода новим црквено-општинским деобама. — Због тога смо изгубили много села као: Хрњаково, Сушку, у неким општинама смо јако оштећени н. пр. у Добрици, Орешцу и другде. Ми морамо приликом овог пописа да пазимо, да све оно што припада српском народу у нашој митрополији, штогод се налази у автономној статистици нашој, остане и у државној статистици. То нам налаже наш народно привредни опстанак у овим крајевима, то нам налаже и наш народни поност. Срби пописивачи и остала интелигенција наша имају овом приликом пуне руке посла; сваки нека чини своју српску дужност да одбијемо навалу туђинштине.

Још хоћу да упозорим наш свет на казнене последице овог пописа. Нико не сме да се противи, штогод да затаји, јер биће строго кажњен. Све податке треба искрено и савесно исказати без икакве бојазни јер овим пописом хоће држава да зна бројно, имовно и културно стање својих држављана и — ништа више.

Пописивач.

Збор српске народне радикалне странке у Каменици.

У недељу 26. о. м. пре подне одржан је у Каменици збор српске народне радикалне странке, који је био врло добро посећен Било је око 200 изборника, понајвише из Каменице, а било их је и из Лединаца, Баноштра и других села. На збор су дошли и хрватски изборници из Каменице.

Збор је отворио наш одлични једномишљеник Драгутин Станковић, поздравивши присутне, замолио је дра Николу Радивојевића, да као кандидат развије свој програм.

Др. Никола Радивојевић у подужем говору изнео је свој програм, који је пажљиво саслушан и одушевљено прихваћен. Пре свега изјавио је своју радост, што му се дала прилика, да свој политички рад отпочне на оној груди, где су се родили његови претци Радиће на томе, да се постигне потпуна слога српског и хрватског народа и да се уклоне све повреде нагодбе од 1868. године, а у првом реду железничарска прагматика. Тражиће, да се нагодба изврши строго, а у згодном тренут у и да се измени у корист проширења права Хрватске и Славоније. Већ 1914 године, када истече рок садашњој финансијалној нагодби, тражиће, да се измени у правцу финансијалне самосталности краљевина Хрватске и Славоније.

Одлучно ће се заузети за уважење српских захтева законским путем и то редом, један за другим, а у првом реду да се узакони предлог радикалног посланика дра Младена Лисавца о ћирилици, који је огромна већина сабора већ и прихватила у начелу.

Садашњи изборни закон треба да се измени у правцу једнаког, непосредног, општег и тајног бирачког права са заступством мањине. Самоуправа управних општина и жупанија да се прошири.

Тражиће, да се учине законодавне предрадње за нов казнени закон и грађански парбени поступак. Право суђе да буде јавно, непосредно, брже и јевтиније. Радиће на томе, да се донесе закон о одштети невино осуђених и кривњом казнених власти невино прогоњених.

Захтеваће, да се што пре доврши т. зв. велеиздајничка парница. Није доста, што је бан Томашић рекао у Осеку. Нека бан у своме делокругу, какав му закон даје, нареди, да се што пре реши ова парница, а оно, што је рекао бан Томашић државном одветнику, наређује већ и сам закон.

Тражиће, да се грађанству омогући лакши и бољи живот. У ту сврху потребни су модерни економски закони и да се код владе устроји посебан економски одсек.

Заузеће се, да се изгради подунавска железница до Вуковара, али да се влада постара, да се предузимачи не богате на штету поседника, чије се земље извласте.

Све се ово може лако постићи, ако се успостави потпуна и искрена слога између Хрвата и Срба. Позива се на изјаву професора Пасорића у 166. броју „Обзора“ за 1899. годину, да су Срби и Хрвати у истини два народа. Пасорић је прогласио начело народног јединства за опсену, лаж и извртање истине. Но Срби и Хрвати јесу најближа браћа и као грађани једне домовине треба својски да пораде на процвату заједничке домовине, краљевине Хрватске и Славоније. Да начело народног јединства не ствара слогу, доказ је раздор између Супила и Прибићевића, који су обојица присталице народног јединства.

После овог исцрпног програмног говора говорио је др. Ђорђе Красојевић, председник српске народне радикалне странке. Рад хрватско српске коалиције сравнио је са судбином руског мужика, кога су појели у шуми вуци.

Присутни изборници поздравили су оба говорника одушевљено и одлучили да листом гласају на дра Николу Радивојевића, чији је програм извођен из душе народне.

Збор је затворио Драгутин Станковић, захваливши се говорницима.

Живео наш дични кандидат, др. Никола Радивојевић!

Португалска република.

Најновији гласови из Португалске казују, да су републику признали у свима крајевима Португалске и по португалским насеобинама и острвима. Отпора је било на врло мало места, а покушали су одупрети се само полицаји и попови и калуђери. Једино су они за краљевство. Разуме се, да је тај и такав отпор брзо скрхан. Неки полицаји и попови, који нису хтели да признаду републику ухапшени су, али се с њима поступа што се може благо, као са политичким кривцима.

У читавој држави је потпун мир и ред, иако становништво још плива у радости и одушевљењу, што је проглашена република. При прогласу републике није било онолико жртава колико се с почетка јавило. Свега је погинуло око 100 људи, већином војници, а нешто више има рањених.

Нова привремена влада живо ради, да уведе нов поредак. Нова влада је ставила себи у задатак, да ради на развитку просвете; да појача народну одбрану на суху и на мору; да заведе независност судаца; да осигура најглавније слободе; да изгони језуите; да одвоји цркву од државе, да појача државни кредит; да школску наставу преда у руке световним наставницима. Први ће јој посао бити, да створи нове изборне листе, на основу којих ће се изабрати нова народна скупштина. Та народна скупштина створиће устав, који ће у главном бити по узору француског устава. Садања привремена влада остаће на државној крми најдуже 3 месеца.

Стране државе, како изгледа, листом ће признати републику. Има гласова, да су Француска, Енглеска и Италија већ је признали, а то ће учинити и остале, само — кажу — чекају, да се република учврсти. Једино ће се папа устезати, да призна нову републику, али на то се слабо ко осврће.

Бивши португалски краљ, Дон Емануил, налази се са својом породицом на броду „Амалији“ код Гибралтара. Кажу, чека да види, да ли ће се република учврстити. Ако то буде отићи ће у Енглеску и тамо ће се где настанити као приватан човек. Када је републиканска влада прегледала тајне списе бивше краљевске владе, нашла је већ потписан указ краља Емануила, по коме се данас требала насилно растерати народна скупштина, суспендовати устав и прогласити војничка диктатура. Та откривена тајна оправдава поступак републиканаца.

Док је у Португалској тако мир, у Шпанији јако стрепе. Двор и влада страхују, да може

и тамо букнути револуција. Шпањолац републиканац Ескердо изјавио је, како је било уговорено, да у идући четвртак букне револуција и у Португалској и у Шпанији. Али убиство републиканца професора Бомбардаса у Лисабону убрзало је револуцију у Португалској, а у Шпанији нису били у тај мах још спремни. Шпањолска влада је у великој бризи и данонице се дуго саветује, како да спречи да не избије револуција и у Шпанији. Према републиканцима не сме да поступи и мирно гледа, како ови славе успех револуције у Португалској.

Хрватска и Славонија.

У коалицији дошло је већ до отворена прелома. У суботу је била конференција коалиције, а у Осеку био је договор славонске организације. И на једној и на другој конференцији решен је разлаз. И тако ће коалиција кандидовати и против славонске организације, а ова опет против коалиције. — У два среза славонска организација већ је истакла своје кандидате против коалиције. У Црни против коалиционог кандидата Мише Кутузовића истакла је др. Јанковића одветника из Винковаца. У Слатини против Пере Белобрка др. Фр Жбиержовског. И тако ће то редом ићи. Све се више потврђује да и у самом крилу коалиције има доста чланова и кандидата, који нису отворено раскинули са коалицијом, и које ће ова и бирати, али су по срцу много ближе Томашићу и славонској организацији него коалицији. Разни узроци их руководе да се под њеном фирмом даду бирати, а после избора променће фирму и свој дивљи брак са коалицијом развести.

Француски лечници против Ерлихова серума.

Из Париза јављају: Халопен, професор на лечничкој тамошњој академији у седници академској подвргао је оштрој критици Ерлихов серум и навео да су сви новинарски нападаји против тог серума слаби, јер он је много гори, но што је изнесено. То Халопеново предавање веле да је било оштро, али врло научно и стварно. После њега лечници су се разишли уверени да Ерлихов серум није ни изблизу оно, што се претпоставило, чему се надало, и о којем је толико писано.

Захвалио на почасти.

У Токију је ово дана јапански херцог Китасхиракава, сестрић цара јапанског, на своју молбу свргнут са чина. Дуго времена био је члан друштва „Инус.“ Чланови тог друштва обвезали су се на најстрожији аскетски живот. Врло су рано устајали, тешке послове радили, никад друкче нису ишли већ пешке, а када су се морали жељезницом или лађом возити, увек само трећом класом. Осим тога обвезали су се на највећу штедљивост. Херцог Китасхиракава за то је захвалио на чину, јер се бојао, да ако остане херцог не може остати веран својој обавези према друштву

Несавесна мати.

Градско поглаварство у Госпићу је брзојавно умолило речку полицију, да заустави Милку Сталиновић из Новоља, стару 24 године. Она се решила да отпутује у Америку, а код куће је оставила без икаквог надзора и старања своје двоје нејаке деце Речној полицији је пошло за руком да Милку ухвати и ухапси. Доведена у полицију признала је да је хтела своје двоје нејаке деце да остави и оде у Америку. Та деца су ванбрачна Изродила их је са једним трговцем, који више не мари за њу. Милка је задржана у затвору и у пратњи једног полицајца биће враћена у Госпић.

Опијум и лондонско боље друштво.

Недавно је у енглеском сабору била жива и значајна расправа, како да се ограничи оно страсно и јако уживање у опијуму у Индији и Кини. Тада се нико не сети да спомене, како је то зло узело маха већ и у самом Лондону. Уживање у опијуму нагло се шири у свима лондонским сталежима, а нарочито у бољим друштвеним класама. Многе енглеске болнице баве се само лечењем пијаница, које се опијају од опијума. Највећи део тих пијаница чине женске из „бољег друштва“. Холовај, сведочанство једне тамнице износи, да велики број женских, које су дошле у тамницу, може и мора приписати своју моралну и материјалну пропаст само уживању у опијуму. До њега се у Лондону долази врло лако. Закони против њега нису строги и врло се лако дају изигравати. Има на жалост и врло много несавесних лечника, који стичу с тим грдан иметак што болесницима приписују уживање опијума. Нарочито женске царски награђују оне лечнике, који им прописују опијум Поред опијума јако се ужива и у морфијуму. Ево један пример само: Један богаташ у часу трезвености, одлучио је да оде у завод за лечење против пијанства са опијумом и морфијумом. Ту се писмено обавезао да неће примати никаква писма ни пошиљке. Једнога дана тражио је да му се донесе микроскоп, у рече од које фирме Убрзо после тога нашли су га у комори у ћошету, где лежи онесвештен, пијан, а у руци држи бочицу са морфијумом Речена фирма сакрила је бочицу морфијума у микроскоп, а послала му само зато да не изгуби добру муштерију. У Лондон стижу сваке године велике и многе пошиљке морфија и опијума из Кине. У источном делу Лондона начичкана су силна свратишта у којима се стално ужива у опијуму. Та потајна свратишта су управо бајно и раскошно уређена. У једном таком свратишту само намештај košта преко 40 хиљада круна. Гости су му: политичари, морнари, шпортсмани, богаташи, банкари, лордови и женске из полусвета и бољег друштва У овом се отрову ужива и на други начин наиме пуше се т. зв. опијумове цигарете Овај начин уживања нарочито је распрострањен у женским радничким круговима, особито међу девојкама, које раде у памучним предионицама. Уживајући у том отрову, заборављају на свој тешки живот и уживају у чаробним сновима, које дочарава опијум у опијеном мозгу Да су последице тога врло често ужасне и да је крај у лудници, тамници и другде, то је доказано.

Њујоршки ђаци.

Недавно је отпочела школска година у Њујорку. Како тамошњи листови јављају, уписано је ове године у тамошњим школама седам стотина хиљада ученика и ученица. Од свију градова у Уједињеним Америчким Државама само Чикаго и Филаделфија имају више ђака од Њујорка. Цар Наполеон није имао ни толико војника, са којима је освајао свет, колико имају њујоршке школе ђака. За поучавање тог огромног броја ђака, има двадесет седам хиљада учитеља и учитељица. И то је једна јака војска Ђаци се ти учи у 590 великих, пространих, зрачних зграда. Кад би се ко хтео само пет минута разговарати са сваким наставником тих школа, па кад би у ту сврху употребио 12 часова дневно, требало би му за то четири дана. Њујорк троши годишње на те школе 38,500 000 долара (192 и по милиона франака). Да је та свота била у благајнама Уједињених Држава од 1861 до 1865 године, доста би било да се њоме исплате трошкови грађанског рата.

Време.

Према телеграфском извештају од 27 септембра може се очекивати промењљиво, ветар, хладно, на много места киша.

Брзојави „Застави“

Стигли 27 септембра.

Сабор Хрватске и Славоније.

Загреб. Званичан лист донеће сутра или прекосутра распис избора за сабор Хрватске и Славоније.

Делегације.

Загреб. Делегате из Хрватске и Славоније у делегацијама заступаће за прво време само гроф Кулмер и изнети протест коалиције због поступка при избору делегата.

Аудијенција.

Беч. Краљ је у подне примио председништва горњег дома и сабора.

Португалска република.

Гибралтар. Кад се краљевска породица искрцала са брода „Амалија“, ова је скинула краљевску заставу, истакла републиканску и вратила се у Лисабон.

Лисабон. Данас је отпочело прогањање калуђера и калуђерица из земље У многим манастирима светина је извршила пљачку.

Одговорни уредник
Константин Брадаревић.

БЕРБЕРСКА РАДЊА
МИЛОРАДА ОБРАДОВИЋА
у Бечићу
потребује **2 помоћника** који могу одма супити плата добра.
1380 1—2

ВАГОНИМА
КРОМПИРА
роза, рана, плава и бела
нуди најјефтиније
АЛЕКСАНДАР А. МУДРОК
Митровица (Срем).
1378 1—

Старији помоћник
мануфактурне струке који је вешт продавац и такође мађарском језику вичан може ступити одма, код
Драгољуба Отајића и друга
у Бач Сентомашу.
1373 1—1

Алвадиска радња
Цветка А. Ђорђевића
У ПАНЧЕВУ, цркена ул. бр. 58.
потребује
3—5 добрих момака.
Првенство имају Старосрбијанци или Македонци. Ступање одмах
1356 2—3

Коларских дрва
облица бираних брестови за главчине, јасенови и разних за коларску потребу
ПРОДАЈЕМ
уз врло јефтину цену.
Виша Гложански
дрвар горућих дрва на лиману иза јерменске цркве идући гвозденој ћуприји.
1347 2—5

ГОСТИОНУ
постојећу од преко 60 година, код
„Три Арапа“
у Земуну, Лаудонова улица бр. 1. на врло згодном месту заједно са станом уз откуп инвентара **издаје се под закуп.**
Љубица Ћурчић
1316 2—3 Земун.

„ДОБРОТВОР“
као задруга у НОВОМ САДУ
исплатио је у току ове год. од 1. јануара до краја августа
124.000 К у име припомоћи наследницима својих умрлих чланова. - У месецу септембру исплатио је К 12.000 и то:

за Јано Мелег, из Петровца	К	2000
за Цецилу Пф ф, из Паланке	К	2000
за Иштвана Врецка, из Аде	К	2000
за Михаља Штербик, из Аде	К	2000
за Шандора Алабурића	К	2000
за Софију Марић, из Шида	К	2000

Нови чланови примају се увек, од доба, када се ко самостално својом зарадом издржава, па ако је и млађи од 20 г. до 55 г. старости.
Особе које се желе уписати за члана, нека пошаље К 8— за уписнину, па ће добити даља упутства. 1328 2—3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.